

Moeilijke schooljaren

Jan Proos

Dit materiaal is onderdeel van het compendium christelijk leraarschap dat samengesteld is door het lectoraat Christelijk leraarschap van Driestar hogeschool. Zie ook www.christelijkleraarschap.nl.

Samenvatting	Artikel over Augustinus' herinnering aan zijn zwarte schooljaren. Hij is ervan overtuigd dat alle onderwijs onvoldoende was omdat het niet tot Gods eer was.
Bronvermelding	Proos, J.P. (2010) Moeilijke schooljaren. In: Aan de slag met Augustinus, Bronnen van inspiratie - deel 2 (pp. 50-52) Gouda: Lectoraat Onderwijs & Identiteit
Thema *	Inspiratiebronnen
Gebruik **	Hart
Plaatsingsdatum	2010
Gerelateerde artikelen	n.v.t.
Trefwoorden	Leerhouding, straf geven, lijfstraffen

* In het compendium wordt al het materiaal verdeeld over de acht thema's van christelijk leraarschap: *onderwijs, inspiratiebronnen, leraar, leerling, leerstof, didactiek, schoolteam, leidinggevend*.

** Het materiaal kan gebruikt worden als onderbouwing en visievorming (*hoofd*), bezinning en reflectie (*hart*) of biedt concrete handreikingen en voorbeelden (*handen*).

Tekst 10 Moeilijke schooljaren

Het is wel duidelijk dat Augustinus zijn *Confessiones* geschreven heeft met een zekere intentie. Allereerst had hij het verheven doel God te loven, maar ten tweede werkt hij toe naar de overtuiging dat alle onderwijs onvoldoende was omdat het niet tot Gods eer was. Onderstaande tekst is vol van herinneringen aan een (als kwelling ervaren) schoolperiode. Daarbij is het goed te weten dat Augustinus hierbij vooral doelt op zijn periode vanaf zijn zesde jaar dat hij op de lagere school zat. Een *litterator* moest in een kleine open ruimte naast de openbare weg, vaak alleen met een dak als bescherming tegen de zon, alle kinderen (ook kinderen van slaven) het elementair onderwijs geven. De leraar had het niet gemakkelijk en schuwde het hanteren van de plak en de zweep niet. Augustinus had totaal geen zin om te leren, hij zag er het nut niet van in en was bang voor de meester die een ijzeren discipline had in de groep. Denk je eens in: een noord Afrikaanse stad, onder een afdakje naast de weg zit de kleine Augustinus. 's Avonds ligt hij te bidden of hij geen straf hoeft te krijgen. Schooljaren waren voor hem zwarte jaren: op school was de leerstof niet fijn, de meester niet aardig en de ouders begrepen zijn kinderverdriet niet en hadden geen boodschap aan zijn moeilijkheden.

IX De moeilijkheden van zijn schooljaren.

God, mijn God, welke ellenden en plagerijen heb ik toen ondervonden, daar mij als knaap tot richtsnoer voor het leven dit werd voorgehouden, te gehoorzamen aan hen, die mij vermaanden, dat ik het ver moest brengen in dit leven en knap moest worden in de kunstgrepen van de welsprekendheid, die dienstig zijn tot het verwerven van eer bij de mensen en van bedrieglijke rijkdommen. Toen werd ik naar school gezonden, om te leren lezen en schrijven, waarvan ik, ongelukkige, het nut niet inzag. En toch, wanneer ik traag was in het leren, kreeg ik slaag. Want dat vonden de ouderen goed en velen, die vóór ons dat leven hadden doorgemaakt, hadden kommervolle wegen aangelegd, langs welke wij gedwongen werden te gaan tot verveelvoudiging van moeiten en smarten voor de kinderen Adams. Maar wij ontmoetten mensen, Heere, die U aanriepen en wij leerden van hen en begrepen, voor zover wij konden, dat Gij

een groot Wezen waart, dat, hoewel niet waarneembaar voor onze zintuigen, ons kon horen en helpen. Want als knaap begon ik U aan te roepen, mijn Hulp en mijn Toevlucht, en ik maakte de banden van mijn tong los om te roepen tot U en, zo klein als ik was, smeekte ik U met grote innigheid, dat ik op school geen slaag zou krijgen. En toen Gij mij niet verhoorde, - wat mij geenszins tot nadeel was - lachten de oudere mensen, ja zelfs mijn ouders, die toch niet wilden, dat me iets kwaads overkwam, om mijn slagen, die toen groot en zwaar leed voor me waren.

Is er iemand, Heere, met een zo sterken geest, U aanhangend met buitengewoon grote liefde, is er, zeg ik, iemand - want de oorzaak is soms ook wel gelegen in een zekere stompzinnigheid - die door U in vroomheid aan te hangen zo hoog gestemd is, dat hij de pijnbank en de klauwen en verschillende folterwerktuigen van die aard, van welke men op de gehele aarde U in grote vrees smeekt verschoond te mogen blijven, evenzeer gering acht, ofschoon hij hen, die er een heftige angst voor hebben, bemint, als onze ouders lachten om de kwellingen, die onze meesters ons, knapen, aandeeden? Want wij vreesden ze niet minder of smeekten U niet minder er aan te mogen ontkomen en toch zondigden wij door minder te schrijven of te lezen of over onze lessen te denken dan men van ons eiste. Want het ontbrak ons niet aan geheugen, o Heere, of aan verstand, die wij, onze leeftijd in aanmerking genomen, door Uw wil in voldoende mate bezaten, maar het spel trok ons aan en daarvoor werden wij gestraft door hen, die eigenlijk ook dergelijke dingen deden. Maar de beuzelarijen van de volwassenen noemt men zaken, maar als knapen zulke dingen doen, worden ze door de ouderen gestraft en niemand heeft medelijden met de knapen of met genen of met beiden. Of keurt soms iemand, die de zaken juist beziet, het goed, dat ik klappen kreeg, omdat ik als knaap met de bal speelde en door dat spel verhinderd werd me snel de kennis eigen te maken, waarmee ik, ouder geworden, op minder fraaie wijze zou spelen? Of deed soms hij, door wie ik geslagen werd, zelf anders, die, wanneer hij in een redetwist over een of ander vraagpunt door zijn medeleraar overwonnen was, meer door toorn en nijd bevangen werd dan ik, wanneer ik in het balspel door mijn medespeler werd overtroffen?

Vragen:

1. Is het nodig dat je voor een goede leerhouding het nut inziet van het leren?
2. Kun je verklaren waarom de lijfstraffen op Augustinus zo'n grote impact hadden?
3. Wat is het evenwicht tussen de tekst 'Spar de roede niet' en het daadwerkelijk hanteren van lijfstraffen?
4. Hoe komt de reactie van de oudere mensen over bij de jonge Augustinus?
5. Hoe hadden die oudere mensen wel op een goede manier kunnen reageren?
6. Zou het geven van straf werkelijk een groot en zwaar leed zijn voor kinderen?
7. Kun je verklaren dat het feit dat hij niet verhoord werd, voor Augustinus geenszins tot zijn nadeel was?
8. Kun je verklaren waarom in het onderwijs in Afrika slaan nog steeds gewoon is?
9. Augustinus was zich bewust dat hij een goed geheugen had. Zouden kinderen zich dat altijd bewust zijn? Of moeten we erop hen attenderen?
10. Augustinus zegt dat ouderen ook vaak met andere dingen bezig zijn, maar dat het dan geoorloofd is en dat het 'zaken' genoemd worden. Kinderen moeten echter altijd opletten en anders worden ze gestraft. Vragen wij niet teveel van kinderen? Hoe kom je tegemoet aan de drang tot spelen?